

Kajmakčalan je najviši vrh planine Nidži, na granici Republike Makedonije i Grčke, na nadmorskoj visini od 2.521 metara, poznat kao poprište najžešćih borbi na Solunskom frontu tokom Prvog svetskog rata.

Na Koti 2525, koju su vojnici Drinske divizije, Sedmog puka Dunavske divizije i Dobrovoljačkog odreda, osvajali od 12. do 30. septembra 1916. godine, odnosno današnju Kotu 2521, jer su jaka topovska razaranja u Kajmakčalanskoj bici odnela četiri metra planine, nalazi se spomen-kapela u kojoj je prema poslednjoj želji dr Rodolfa Arčibalda Rajsa, mermerna urna sa njegovim srcem.

Dr Arčibaldu Rajsu, velikom dobrotvoru i prijatelju srpskog naroda, želja je uslišena i njegovo srce se sve do Drugog svetskog rata nalazilo u mermernoj urni, koja je danas prazna.

Uz spomen-kapelu nalazi se spomen-kosturnica, u kojoj se nalaze kosti hrabrih ratnika koje su prikupljene na padinama Kajmakčalana. Na Kajmakčalanu je izginulo 34.254 srpskih momaka, većina nije imala više od 25 godina.

Jedan krak kapele pripada Grčkoj, a jedan deo Makedoniji, i do nje se može doći sa obe strane.

Danas je Kajmakčalan jedan od najskupljih ski centara u Grčkoj. Do nekih stotinjak metara do kapele, može se doći i autobusom, a u sezoni do vrha vodi žičara, koja bi trebalo da radi, bar dok je aktuelno obeležavanje stogodišnjice od početka Prvog svetskog rata, naredne četiri godine.

Sa makedonske strane planine nalaze se 44 srpskih vojničkih grobalja koja su do pre pet godina bila sasvim zaboravljena. Kada su od jednog čoveka koji živi u Bitoli, za njih čuli članovi Planinarsko-skijaškog kluba „Kopaonik“ iz Beograda, rešili su da svake godine odlaze tamo i raščišćavaju jedno po jedno groblje. Svakog septembra unazad pet godina Planinarsko-skijaški klub „Kopaonik“ organizuje turu Kajmakčalan-Ohrid, koja za nedelju dana boravka i obilaska znamenitosti, kao i uspona do vrha Kajmakčalana, predviđa i dva dana raščišćavanja srpskih vojničkih grobalja u selima Skočivir, Dobroveni, Živojno i Bač.

Po Aristotelu „Dobro je svrha svakog postojanja i svakog kretanja“. U skladu sa tim već petu godinu za redom na Kajmakčalan dolazi jedna profesorica u penziji od oko 70 godina, koja popisuje imena sa tih grobova. Do danas je sakupila dovoljno materijala da objavi spisak imena sahranjenih vojnika. Obračala se od opštinskih organa do predsednika države, ali nije dobila odgovor. Ona još uvek ima snage i volje da se uspne na vrh Kajmakčalana, do Spomen kapele i da obgli urnu..

Neke ljude ništa ne sprečava da odu tamo i da se poklone moštima ljudi koji su stradali boreći se za svoju zemlju, druge ni savest ni stid ne mogu na to naterati.

Povodom obeležavanja stogodišnjice od početka Prvog svetskog rata, u okviru Velike ture i ture Solunki front TA „Magelan“ je predvideo odlazak na Kajmakčalan i obilazak Spomen kapele koja je uvek otvorena, i do koje nije problem doći.

